

Mofuike/Peau kula 'i he Pasifiki'

'OKU 'OATU 'I HE PEPA FAKAMAHINO' NI HA NGAahi FAKAMATALA FEKAU'AKI MO E NGAahi TOKONI FAKAPA'ANGA 'E ALA MA'U ATU KI HE KAKAI 'OKU UESIA 'E HE MOFUIKE' MO E PEAU KULA'.

Ko hai 'oku uesia?

Kuo uesia 'e he mofuike' mo e peau kula' 'a e kakai' 'i ha ngaahi founa kehekehe, pea ko e ni'ihii 'e lave ke nau 'i he ngaahi tu'unga ko'eni':

- kakai 'oku folau mai ki Nu'u Sila' ni ke nofo mo e ngaahi fāmili' (kau ai 'a e kakai' 'oku 'ikai ke nau nofo angamaheni 'i Nu'u Sila' ni)
- kakai 'oku nau 'i Nu'u Sila' ni ka kuo 'ikai ha ma'u'anga pa'anga tu'unga 'i he tukuvakā honau ngaahi hoa', pe 'oku tokonia fakapa'anga kinautolu 'e honau ngaahi hoa' ka 'oku nau 'i ha fonua 'i he Pasifiki' kuo uesia
- kakai ma'u penefiti pe New Zealand Superannuation (penisoni) 'oku nau tukuvakā pe fiema'u ke nau toe nofo atu 'i ha fonua 'i he Pasifiki kuo uesia 'o lōloa ange 'i he taimi 'oku fakangofua 'e he tu'utu'uni lolotonga ko ia ki he penefiti'
- kakai 'oku nau tukuvakā 'i Nu'u Sila' ni hili ange 'a e 'osi 'enau visa ngāue'
- kakai 'i Nu'u Sila' ni 'oku nau faingata'a'ia fakapa'anga tupu mei' he 'enau tokoni' honau ngaahi fāmili 'i ha fonua 'o e Pasifiki' kuo uesia
- fānau tukuhāusia pe 'ikai tokangaekina kuo 'omi ki Nu'u Sila' ni ke nofo mo ha fāmili.

Kapau kuo' ke ongo'i 'oku' ke uesia, fetu'utaki leva ki he Work and Income ke vakai'i pe temau ala tokoni atu. Te ke ala fetu'utaki ki he 'emau laini telefoni angamaheni' **0800 559 009**.

Ko e hā 'a e tokoni 'oku ala ma'u atu?

Kapau 'oku' ke 'atā ki ha tokoni', 'e ala 'oatu 'e he Work and Income ha ngaahi tokoni fakapa'anga angamaheni 'o malava ke kau ki ai 'a e:

- **Main Benefits (Ngaahi Penefiti Angamaheni)**, 'a ia 'oku' ne 'oatu 'a e tokoni fakapa'anga hokohoko ki he ni'ihii 'oku si'isi'i pe 'ikai ha'anau pa'anga hū mai. Kapau 'e 'ikai ke 'atā 'a e tokotaha uesia' ki ha penefiti angamaheni, 'e ala vakai'i 'i he tu'unga faingata'a'ia' (hardship) ki ha Penefiti Fakavavevave (Emergency Benefit).

Factsheet

- **Special Needs Grants (Ngaahi Tokoni Makehe)**, ko ha tokoni fakapa'anga tu'otaha, ta'e tukuhau'i pea oku ala fakafoki pe ta'efakafoki (non-taxable, one-off recoverable or non-recoverable financial assistance) ki he kakai' ke feau 'enau ngaahi fiema'u vivili mo mahino'. 'Oku 'ikai fiema'u ia ki ha tokotaha ke ne ma'u atu ha penefiti ke toki 'ata ki hono ma'u atu 'o e Ngaahi Tokoni Makehe'. Ko e tokoni ko'eni' 'oku fiema'u ke vakai'i ai 'a e tu'unga 'o e pa'anga hu mai mo e ngaahi koloa' (income and asset tested). **Fakatokanga'i ange** 'e malava ke vakai'i ha kole tokoni'i 'o ha folau ki ha fonua 'i he Pasifiki kuo uesia, 'a ha ngaahi memipa 'o ha famili 'oku fiema'u ke nau tokoni'i honau famili'.
- **Funeral Grants (Ngaahi Tokoni ki he Putu)**, 'a ia 'oku' ne 'oatu ha tokoni ta'etukuhau'i (non-taxable assistance) ki he ngaahi fakamole 'a ha tokotaha ki ha putu. 'Oku tokoni 'a e Funeral Grant ki he ngaahi fakamole pe ko ia 'a e kakai' 'oku mahino' mo fe'unga' pea 'oku 'ikai fakataumu'a ia ke ne fua kotoa 'a e ngaahi fakamole ki he putu'.
- **Recoverable Assistance Payments (Ngaahi Tokoni 'Oku Totongi Fakafoki)**, 'a ia 'oku' ne 'oatu ha tokoni fakapa'anga oku 'ikai ke tukuhau'i pe totongi ha tupu (non-taxable, interest free, financial assistance) kia kinautolu 'oku 'ikai ma'u penefiti' ke feau ha'anau ngaahi fiema'u vivili ki ha ngaahi me'a pe sevesi mahino. 'Oku fiema'u ke totongi fakafoki mai 'a e tokoni ko'eni'. 'E fiema'u ke fakamahino mai 'e he toktaha kole' 'a e fiema'u vivili ko ia ki ha fa'ahinga me'a pe sevesi. Ko e tokoni' ni 'e vakai'i ai 'a e tu'unga 'o e pa'anga hu mai' mo e koloa' (income and asset tested).

Ngaahi Fetu'utaki

- Kapau 'oku' i ai hao famili nofo 'i Ha'amo'a 'oku' ke tokanga ki ai, te ke ala telefoni ki he **Samoan High Commission** 'i he (04) 472 0953 ki ha ngaahi fakamatala.
- Kapau 'oku' i ai hao famili 'oku' nau folau ki Ha'amo'a 'o ngaue'aki 'a e paasipooti Nu'u Sila' pea 'oku' ke tokanga ki ai, telefoni ki he **Ministry of Foreign Affairs and Trade** 'i he (04) 439 8000.
- 'Oku 'oatu 'e he Ministry of Foreign Affairs and Trade 'a e fale'i fekau'aki mo e folau ki he ngaahi feitu'u 'oku uesia' www.mfat.govt.nz/travel/countries/tsunami.
- Kapau 'oku' ke tokanga ki ha tokotaha 'oku uesia mei' he me'a na'e hoko', pe ala fiema'u ha tokoni, fetu'utaki ki he **Victim Support** 'i he 0800 VICTIM (0800 842846) pe uepisaiti www.victimsupport.org.nz.

for more information:

Fakamatala fakaikiiki:

Kapau 'oku' ke fiema'u ha toe fakamatala fekau'aki mo e tokoni fakapa'anga mei' he Work and Income, telefoni ki he **0800 559 009**. Ke ke talanoa mo kima'utolu 'i he lea **fakaHa'amo'a**, telefoni ki he **0800 663 003**. Ke ke talanoa mo kima'utolu 'i he lea **fakaTonga**, telefoni ki he **0800 669 009**.